

1 | *In Cee*

Lucas neemt mijn rugzak over. Waar zijn we eigenlijk? Het is de dag dat we bij Casa de la Fonte aankomen. O, dat is in Cee. Waarvan het boekje zegt: “Tot aan Cee heb je geen kans meer om eten en drinken in te slaan.” En waarvan het me zo stoort dat het als zee klinkt, maar als Cee wordt geschreven.

Hij neemt m'n rugzak over en meteen ben ik ontroerd. Hij legt z'n handen erop, zoals hij deed bij Boris of Gwan, toen hij ze droeg in de draagzak.

In Cee dus. Op weg naar Casa de la Fonte. Het huis bij de fontein. Dat we bijna gewoon voorbijlopen als Guzman – de hostelier – ons uitnodigt. Hij lijkt er bijna niet bij te horen, sigaretje rokend tegen de zijgevel. Maar op het moment dat we een beetje de pas inhouden en de postertjes op de deur gaan lezen, loodst hij ons naar binnen.

De Casa heeft grote slaapzaal met veel stapelbedden, waar twee stapelbedden tegen elkaar aan een mooi tweepersoonsbed vormen. Ruim. Licht. Douchen. Slapen.

En daarna Cee in. Vermoeid nog. Vermoeider dan we gewend zijn na douchen en slapen. We gaan naar het strandje. Geen zwempakken mee – ach, daar is het toch niet echt weer voor – alleen de voeten in het water. Alle vermoeidheid meteen weg! Wonderbaarlijk, hoe licht we ineens zijn. De vermoeidheid uit de knieën en heupen. Helemaal weg!

Er is een warme maaltijd in el Casa de Fonte. We eten met Martha, een Scottish girl from a community, who searches alonetime in haar camino, en Patrick, an American who is clearly very enlightened by the camino and assumes we know what he is talking about.

Het gesprek gaat lichtelijk de politieke kant op. Ik overweeg om weg te gaan, zoals Martha eerder had gedaan, maar blijf. Zodat ik het eind van het gesprek nog meekrijg: iets over the war on fresh water – one of the most wanted goods on earth.

De volgende dag maken we ons op om te vertrekken. Lucas zit in de huiskamer om z'n camelbak te vullen met één van de flessen water die

we hebben gekocht. Ik hoor hem vloeken en zie hem z'n camera redden uit water dat hij gemorst heeft. Er ligt ook een plas op de grond. Ik doe iets – geen idee meer wat – maar hij snauwt naar me dat ik het niet moet doen, of iets anders moet doen, terwijl ik juist ga doen wat hij bedoelt dat ik moet doen. We zijn er weer. Daar waar we elkaar niet kennen.

Datum: woensdag, 12 juli 09:37:27

Aan: Margreet

Onderwerp: Re: Finisterre

Ja, dit moet wel een boekje worden. Zo veel foto's...

Ach, ach Margreet: zou ik nog een leuk begeleidend tekstje maken en belangstellend zijn en zo, ben ik de slaapkamer helemaal overhoop aan het halen.

Matras overeind. Lattenbodems eruit. Uitgelezen boeken verzameld. Overal stofzuigen. En ik wil hem nog dweilen ook.

Maar schuld en schaamte, en natuurlijk liefde, die lopen niet weg. Campertje wel al weg?

2 | *Aan de oevers van de Styx*

Daar waar we elkaar niet kunnen verstaan. Waar alle liefde, alle warmte, al het vertrouwen is vergeten. Aan de oevers van de Styx, ben ik het gaan noemen. Het schimmenrijk. Waar je zelf de enige zekerheid bent en waar je de aanwezigheid van de ander moet aflezen uit een vaag beeld van herinnering.

Het ontbijt staat klaar. Martha zit al aan tafel. We gaan bij haar zitten, maar zijn vooral nog met elkaar bezig. 'Ik kan bijna niet terugkomen,' zeg ik.

Lucas doet z'n uiterste best om zorgvuldig z'n woorden te vinden. Hij zegt het hier. Op dit moment. Dat hij zeven weken de camino alleen heeft gedaan. Dat hij nu van z'n reactie op dit gebeuren geschrokken is. Dat hij weet dat hij deze gebeurtenis alléén moet onderzoeken en dat hij dit vermogen van "alléén z'n weg vinden" wil koesteren als een kind.

Koesteren als een kind. Het doet de zachtheid weten in dit beladen moment.

Ik voel zijn voornemen van alleen gaan en haal ook al mijn kracht bij elkaar in de hoop dat hij voelt wat ik kan bedoelen. 'Jij hebt gisteren mijn rugzak gedragen. Ik kan dit meedragen.' We kijken elkaar aan. Geen idee wat we begrijpen.

Martha zit ondertussen bij ons. Ik vraag haar wanneer haar grote terugtocht begint en schrijf voor haar de eerste vertaling van m'n tijdgedicht op een servetje. Want ze heeft me ontroerd, deze stille eigengereide meid. En we hebben elkaar gezien.

Lucas en ik gaan weer op pad. Hij vertelt me hoe het nou was gekomen, dat hij niet goed had gezien dat de camelbak aan het overstromen was. Hij schaamde zich dat hij z'n watervoorraad uit een plastic fles aan het vullen was, terwijl Guzman in de buurt was, die zo blij is met de bron voor z'n deur. Aiaiai, wat lijkt dat op mijn grote verdriet dat ik me een bron voel en hij maar niet uit mij put. Ik kan het niet laten het te noemen. Want het is eerder langsgelopen. Was dat aan dat tafeltje in Olveira? Waar hij ook met een knal met z'n voorhoofd op de rand van m'n bierglas terecht kwam?

We doen nog wat onhandige pogingen om elkaar te verstaan. Totdat onze deuren dichtslaan. In ieder geval de mijne.

Ineens heb ik het te pakken. Geloof ik hem op de plek waar het klikt: hij wil ZIJN camino doen. Ok. Dan doe ik MIJN camino. M'n woede gecombineerd met m'n inmiddels opgebouwde loopconditie geeft me vleugels. Ik weet inmiddels hoe de weg te vinden. Ik ga. Afgestoten. Afgeschoten. Zonder omkijken. Alsof ik m'n geliefde heb opgehaald van de oevers van de Styx en we nu vastberaden het dodenrijk gaan verlaten. (Niet omkijken! Niet omkijken!)

Grimmig is de tocht. Pelgrimmig, denk ik nog leuk. Maar m'n straffe tempo gaat z'n tol eisen. M'n enkels laten zich voelen en als ik een strandje ontwaar, herinner ik me de magische werking van de zee op m'n vermoeidheid aan het strand van Cee. Ik weet ook de waarschuwing van de pelgrims: "Ga niet onderweg pootje baaïen, want dan weekt je huid en heb je grotere kans op blaren." Ik pareer die met "Als dit MIJN camino is, dan wil ik NU met m'n voeten in die zee."

Ik stop om te kijken hoe ik daar kan komen. Er is een hek. Per ongeluk kijk ik toch een beetje in de richting van waar ik vandaan kom. Ik weet niet of dat telt, qua regels van het terugkeren uit de onderwereld. Of omkijken nu betekent dat je je hoofd niet om mag draaien of dat je jezelf helemaal niet mag omdraaien. Maar in ieder geval zie ik Lucas aankomen. Stiekem opgelucht, maar stuurs nog van de grimmigheid. De enige ingang lijkt door het restaurant waar we voor staan. En dat is gesloten. Maar m'n herkennen van mijn eigen camino heeft me doortastend gemaakt. Of ik via het terras naar het strand mag? 'Si', dat mag. 'Ik wacht wel op je,' zegt Lucas.

Dan moet je misschien lang wachten, grim ik binnenshoofds terug. Want rugzak neerzetten, sokken en schoenen uit, naar het water lopen. Ah... het water. Dat deze keer niet de vermoeidheid wegneemt. Maar ah... het water. Voeten afdrogen. Zand tussen de tenen laten zitten. Sokken aan. Schoenen aan. Rugzak op. Halverwege bang zijn dat ik toch iets heb laten liggen, dus weer terug. En dan pas, dan pas heeft hij lang genoeg gewacht.

Nu gaat hij voorop. Steeds verder voorop. M'n rug gaat pijn doen. Alle leuke loopjes die ik de dagen hiervoor heb gedaan verlichten niets. Ik herinner me hoe Lucas m'n rugzak vóór zich had genomen en bedenk me dat ik dat ook kan. Ik gesp m'n rugzak los en installeer hem voor m'n buik. Het is of

m'n buik hierop heeft zitten wachten. Alsof die te leeg is geweest zonder dit gewicht. Ik zie Lucas z'n gebaren van de vorige dag en weet nu ook: dit is een kind. Ik begin meteen te huilen. Huilend gesp ik m'n heupbanden op m'n billen, huilend gesp ik m'n borstband op m'n rug en ik heb me juist helemaal aan het huilen overgegeven als iemand achter me naar me roept en zwaait.

Het is een vrouw die we eerder hebben ontmoet. Ze maakt contact met iedereen die ze tegenkomt alsof ze heel vertrouwd met ze is. Een beetje té vertrouwd, ging opvallen toen we haar vaker zagen. Als ze dichterbij komt, begrijp ik dat ze denkt dat er iets niet goed zit met de gespen op m'n rug. Ik laat me noodgemoeid inspecteren, terugverlangend naar m'n vers gevonden huilen, tot ze ziet dat er niets aan de hand is. Ik pak m'n tempo weer op.

“My baby is gone, my baby is gone!” jammert het in m'n hoofd. Ik koester m'n rugzak. Geef hem kusjes. Reis alle verloren baby-verhalen uit m'n familie langs. Weet niet of ik nou m'n moeder ben of m'n vader (“Ik denk eigenlijk dat je vader er meer weet van gehad heeft dan ik, want die heeft ze vast gehad. Ik niet.”) Of misschien wel m'n tante. Of Lucas' oma. Of mezelf. Of alle ouders van de wereld.

Het gewicht van de rugzak wordt steeds doder. De plastic waterfles die ik aan de bovenkant direct onder de klep heb ingepakt, verklapt klotsend dat hij een kop op m'n rugzak maakt, waardoor ik het iets moeilijker wordende pad niet goed kan zien. Ik moet er moeilijk omheen kijken. M'n woede gaat zich richten op die waterfles, waarmee alles eigenlijk begonnen is.

En plotseling is Lucas daar. Zittend in een hoek.

Hij nodigt me uit. ‘Kom je even zitten?’

Maar dat gaat nog niet. M'n verhaal is nog niet af. Ik ben ingespannen bezig te kijken waar ik m'n voeten moet zetten. Het afstotende zit me nog in het lijf.

‘Nee,’ kortaf ik.

‘Hoe is het met je voeten?’ vraagt hij.

‘Goed,’ antwoord ik omdat ik moet antwoorden. ‘En met de jouwe?’ in een poging z'n uitreiken te beantwoorden maar de belangstelling missend.

Ik krijg dan ook geen antwoord. Even later loopt hij me voorbij. Ook zonder om te kijken. Ik vermoed aan z'n snelheid te zien dat het afstotende

hem ook weer in het lijf zit. Ik zou me er zorgen om kunnen maken, maar eigenlijk ziet het er wel goed uit. En ik luister verder naar mijn weg.

Het blijft. M'n hinder van de waterfles. Het beeld dat ik hem leeg ga gooien wordt steeds sterker en wint uiteindelijk van het verstandige "nooit water weggooiën". Mijn "war on fresh water". Ik begiet de varens aan de kant van de weg en ben uitermate tevreden. Het hoofd van m'n rugzak heeft prettiger proporties. Ik ben anderhalve kilo lichter.

Ik kom aan bij een tentje met een terrasje en zie Lucas aan een tafeltje zitten schrijven in z'n logboek. Dat heeft hij niet meer gedaan sinds ik me bij hem heb gevoegd. Ik bestel koffie, bij een oude man met ooglapje. Ik versta niks van hem. Ik ga tegenover Lucas zitten. Lege fles op tafel. Uitzicht op het strand. Een familie met een huilende peuter, die afgescheept wordt met z'n zusje, maar uiteindelijk alleen maar stil wordt aan het lijf van z'n moeder.

De stilte is nog tussen ons. Ik haal zonder overleg nog twee zumo de naranja, ons verlekkeringsapp van onderweg. En op een goed moment zijn we klaar om te gaan. Lucas wacht totdat ik m'n rugzak weer op heb. Op dat punt komt een man op hem af. Armen open, blij. Hij heeft Lucas herkend. Het is één van de Sebastiëns, waar hij over verteld heeft. Het is een ontroerend weerzien.

'And this is my wife', gebaart Lucas wijds naar mij.

Ook ik krijg een omhelzing en een zoen. Sebastiën is al in Fisterra. Hij blijft op ons terrasje. Wij maken ons op om Fisterra binnen te trekken.

'Sebastiën... dat is toch heel anders dan Bas bij ons...' mijmert Lucas.

Bas. Lucas had een oom Bas. Het verhaal van oom Bas is dat hij een heel gewoon jongetje was, tótdat hij op z'n achterhoofd viel.

'Nee,' zegt Lucas. 'Hij viel op z'n voorhoofd.' Vanaf dat moment groeide z'n lijf nog wel maar z'n geest niet meer.

Ik had oom Bas wel eens gezien. Een vriendelijk kinderlijke man met rossig haar. En ineens bedenk ik me, dat deze Sebastiën een versie had kunnen zijn van oom Bas. De versie die niet op het stoofje is gevallen. Dat geeft een speciaal gevoel aan de ontmoeting.

Lucas merkt op dat de mensen op het terras m'n waterfles hebben afgeruimd. 'Daar zat niks meer in,' zeg ik en vertel hoe ik het heb uitgegoten over de varens. Omdat het daarmee begonnen was. Daarop gooit hij zijn

camelbak ook leeg. Nu hebben we alleen nog bronwater over, in onze kleine flesjes.

Inmiddels lopen we langs een enorm bamboeveld. Rijzige stengels bamboe, waar ik – een aantal weken terug nog maar – zo mee in gevecht was geweest om de ondergrondse wortels uit de moestuin van Nino te stoppen. Ik had ferme gesprekken met de wortels gevoerd om ze te sommeren de grond terug te geven en ze hadden teruggestreden door me te dwingen ook een aantal gewenste planten te offeren. Ik was ze “familie” gaan noemen. En zo staat de familie naar ons te wuiven, hun wortels op veilige afstand, langs de weg die ons in Fisterra brengt.

Als we de bewoonde wereld binnenkomen, ziet Lucas als eerste een hippie-place. “World-family” blijkt het te heten. Eigenlijk willen we daar wel onze eerste stop in Fisterra maken.

Een kopje koffie willen we, maar de bruinogige schoonheid achter de bar stelt ons vrolijk teleur. Koffie kunnen ze nu even niet maken, want ze zijn aan de schoonmaak, maar ze hebben wel een stempel voor ons. En water. Natuurlijk hebben ze water voor ons.

Ik schrijf voor Lucas m’n vertaalde gedicht op een blaadje uit m’n boekje. Want ik heb inmiddels het woord gevonden dat me helpt de functie, de vorm en de klank van “samen” te begrijpen: together.

De stempel van World Family drukt in spiegelbeeld af in onze credentials.

Datum: woensdag, 14 juli 15:21:00

Aan: Margreet

Onderwerp: Re: Finisterre

Ah... wat verrukkelijk hard werken beschrijf je me! Daar houd ik zo van, van die klussen om de tanden en de handen in te zetten.

En je waterklusje doet me denken aan een filmpje dat ik op Facebook zag, van samenwerkende rijstplanters. (Heb je die gezien?)

Dat deed me denken aan de "goede tijden" van met het hele gezin op het land werken. Alleen is het beeld van jou dan wat eenzamer. Die tijden waren er ook.

Hoe was het vuurwerk? (Daar ging dan weer een ander verhaal over - dat ik op het festival in aanloop naar de camino schreef.)

Kom: ik ga eens kijken of ik nog een hoofdstukje kan doen. Morgen is de verjaardag van m'n vader. Dan wil ik wat ik al geschreven heb aan m'n moeder sturen. Omdat de hele tocht óók zo over m'n vader ging. Hij heette tenslotte Jacobus. Daar kwam ik niet omheen.

Fijn weekend!

Datum: zaterdag, 15 juli 12:59:59

Aan: Margreet

Onderwerp: Re: Finisterre

Ah... prachtig die waterlelies! Rode!

Ooit las ik een boek over familie-opstellingen, waarbij ze een soort kaart maakten van een opstelling die ze wilden uitleggen. De vrouwen werden daarbij getekend als een cirkel met een driehoekje eruit (om de kijkrichting

aan te geven). Sindsdien zie ik in elke waterlelie een groep vrouwen die elkaar bijstaat. Stil, lief (en soms wat al te klef...)

De liefste herinnering aan m'n vader! Wat een verrukkelijke bezigheid om die te zoeken. Ik denk dat ik deze kies:

Hij lag op bed. Midden op bed. Boven de dekens. Zijn hoofd rustte niet. Die hield hij zo'n 5 centimeter boven het bed. M'n moeder had ons allemaal gebeld, omdat ze dacht dat hij nu echt dood zou gaan. Hij had medicijnen gekregen, tegen de nachtmerries die hij had. Maar die hadden als bijwerking dat je er psychotisch van kon worden en eigenlijk was hij er dus alleen maar banger door geworden.

Ik zag hem en ging naast hem liggen. "Ik zou zo graag een plek willen hebben om te rusten!" zei hij me. "O, dat is goed." overmoedigde ik en nam hem mee in een geleide meditatie. Had ik "sluit je ogen?" gezegd? Geen idee meer. Ik sloot m'n eigen ogen en probeerde te zien. Een boom in een groot veld. Met een luie stoel eronder. Dat kon hij volgen. "Wat ziet u nu?" vroeg ik hem. Een bos in de verte. "Zullen we daar heen?" Wij daarheen. "Wat ziet u nu?" Steeds zagen we iets. Ik geloof dat we aan het graven gingen en ik was razend nieuwsgierig. Ik heb geen idee meer of we ook daadwerkelijk iets vonden. Maar bij de zoveelste "Wat ziet u nu?" zei hij "Ik zie jou.". Ik was helemaal trots en verrukt en gevleid en dat soort dingen. "En wat doe ik dan?" "Nou, je ligt hier!" Toen deed ik m'n ogen open en zag dat ons beide in de grote spiegel, op de deuren van de slaapkamerkast. Toen moesten we heel hard lachen. De ontspanning gevonden. Hij heeft nog jaren geleefd.

Hij zou ... 89 geworden zijn. Hij is 77 geworden. En wat is jouw liefste herinnering aan jouw vader?

Ah... ik hoor Lucas's fiets piepen! Eens kijken wat hij te vertellen heeft!

Fijne dobberdag!

Datum: woensdag, 19 juli 23:52:04

Aan: Nino, Ton

Onderwerp: Ontspannen avond

Ha lieverds,

vandaag was Lucas erg moe en had behoorlijk koorts. Ze zijn antibiotica gaan geven. De bronchoscopie is gedaan en de CT-scan. Bij de eerste hebben ze wat weefsel kunnen nemen, dat nu onderzocht wordt. De CT-scan liet op het eerste gezicht geen uitzaaiingen zien (heb ik dat nou echt goed begrepen?). Wel iets vergrootte lymfeklieren, waarvan ze nog moeten besluiten of ze die ook nog "aan gaan prikken". En het ding is wel zo groot dat ze niet weten of het operabel is. Maar toch: we raakten er stiekemweg ontspannen van. Vriend Hak was er met z'n vrouw en Boris en Gwan waren er en we hadden ruimte voor camino-verhalen. Dat was één ontspannen avond gewonnen.

Vanavond had hij het idee dat de koorts iets gezakt was. Ook het calcium was lager. Niets is nog duidelijk en bij alle voorzichtig goede berichten wordt dat benadrukt. Maar onze systemen reageerden automatisch. Pfff... Deze avond lucht gehad...

Kussen en omarmen en nogmeer...

Datum: vrijdag, 21 juli 10:12:14

Aan: Wilma en Lothar

Onderwerp: pelgrimsverhalen

lieve Wilma,

dat vind ik steeds óók zo erg: dat de tumorverhalen de pelgrimverhalen lijken te verdrücken. Dat is m'n eerste daad: om de pelgrimsverhalen ook rond te sturen.

Ooit vertelde ik m'n vriendin Lineke, dat ik, toen ik Lucas net kende, wel moest

studeren, maar dat ik overal “Lucas” schreef. In de kantlijnen, lege stukjes tussendoor. En vanmorgen vertelde ze dat ze dat nu ook steeds doet in haar hoofd. En ik doe het dan dus maar met deze verhalen...

Ik spreek je nog, later!

(en het verhaal begint nog maar net, met deze 3 hoofdstukken!)

Datum: woensdag, 21 juli 10:22:20

Aan: Nino, Ton

Onderwerp: derde hoofdstuk pergrimsverhalen

ha lieverds,

het tweede hoofdstuk vond ik zo'n mager punt om gestopt te zijn dat ik me beijverd heb om het derde hoofdstuk te schrijven. (En voor Ton stop ik er dan de eerste 2 hoofdstukken nog bij, want die had ik jou nog niet gestuurd, toch?)

Vandaag - straks - gaat hij onder de PET-scan. That really freaks me out. Niet de scan, maar wat daarop te zien zou kunnen zijn. Maar goed. Inademen... èn weer uit... dan maar.

En een kopje koffiedrinken met een lekker aardbeienbroodje...